

ترجمه و تبیین

مکاسب

شیخ الفقهاء مرتضیٰ انصاری (رحمة الله عليه)

جلد دوازدہم

ترجمه و تبیین:

آیت الله محسن غرویان

سرشناسنامه	: غرویان ، محسن ۱۳۳۸ - ، مترجم و شارح .
عنوان قراردادی	: المکاسب . فارسی - عربی . شرح
عنوان و نام پدیدآور	: ترجمه و تبیین مکاسب شیخ الفقهاء مرتضیٰ انصاری (رحمه الله علیه) // تبیین محسن غرویان ، محمود معتمدی ترجمه و تبیین محسن غرویان ، محمود معتمدی
مشخصات نشر	: قم ؛ دارالفکر ، ۱۳۹۰
مشخصات ظاهری	: ۳۲۸ ص . ج ۱۲ .
شابک دوره	: ISBN : ۹۷۸-۹۶۴-۲۶۱۱-۵۳-۹
شابک	: ISBN : ۹۷۸-۶۰۰-۲۷۰-۰۸۷-۲
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: انصاری ، مرتضیٰ بن محمد امین ، ۱۲۱۴ - ۱۲۸۱ ق . المکاسب - نقد و تفسیر
موضوع	: معاملات (فقه) .
شناسه افزوده	: معتمدی ، محمود ، مترجم و شرح
شناسه افزوده	: انصاری ، مرتضیٰ بن محمد امین ، ۱۲۱۴ - ۱۲۸۱ ق . المکاسب - شرح
رده بندی کنگره	: ۷۰۲۱ م الف / ۱۷۱۳ / ۱۹۰ BP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷ / ۳۷۲
شماره کتاب شناسی ملی	: ۱۱۳۳۴۱۴

انتشارات دارالفکر
تاسیس ۱۳۳۶

مؤسس: مرحوم حضرت حجة الاسلام والمسلمین
آقای حاج سید عبدالحمید مولانا (ره)

ترجمه و شرح مکاسب خیارات (جلد دوازدهم)

مولف : شیخ مرتضیٰ انصاری

مترجم: آیت الله محسن غرویان

ناشر : انتشارات دارالفکر

چاپخانه : نگین - قم

نوبت چاپ : سوم - ۱۴۰۰

شمارگان : ۱۰۰۰ نسخه

شابک ۲-۰۸۷-۰۲۷۰-۶۰۰-۹۷۸ - ISBN 978-600-270-087-2

شابک دوره ۹-۵۳-۲۶۱۱-۹۶۴-۹۷۸ - ISBN 978-964-2611-53-9

دفتر مرکزی: قم، خیابان شهداء (صفائیه)، مجتمع تجاری صفائیه، طبقه سوم

تلفن: ۳۷۷۴۳۵۴۴-۳۷۷۳۳۶۴۵ فاکس: ۳۷۷۳۸۸۱۴

دفتر تهران: خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای ژاندارمری،

روبه روی اداره پست، پلاک ۱۲۴ واحدیک تلفن: ۶۶۴۰۸۹۲۷-۶۶۴۰۹۳۵۲

www.darolfekr.com کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است info@darolfekr.com

هرگونه تکثیر از تمام یا قسمتی از این اثر بصورت حروفچینی یا عکسبرداری، چاپ مجدد، چاپ افست، پلی کپی و انواع دیگر چاپ بدون اجازه کتبی ناشر شرعاً جایز نمی باشد و پیگرد قانونی به همراه خواهد داشت.

مقدمه کتاب

فقه جواهری و اجتهاد مصطلح!

مقدمه نویسی برای کتاب، فرصتی است تا بتوان در ضمن آن، پاره‌ای نکات و احیاناً گلایه‌ها و درددل‌ها را نگاشت.

و اما چند نکته:

نکته الف: امام خمینی ره در عصر ما حکومتی بر اساس اسلام و تشیع تأسیس نمودند و ولایت فقیه را فلسفه فقه دانستند. ایشان تأکید زیادی بر فقه جواهری و اجتهاد مصطلح در حوزه داشتند. حال سوال این است که این فقه جواهری چیست؟ چه تفاوتی با فقه غیر جواهری دارد؟ عناصر اصلی و اصیل در فقه جواهری کدام است؟ و نیز مراد از اجتهاد مصطلح چیست؟ و اجتهاد غیر مصطلح کدام است؟ بی‌تردید ما اگر بخواهیم حوزه‌ای داشته باشیم که در آینده «خمینی»‌ها از آن بیرون آیند، چه باید بکنیم؟ مگر نه این است که بایستی اندیشه‌های امام را به درستی و با دقت بشناسیم و عناصر مهم در شاکله فکری و هندسه معرفتی آن فقیه و فیلسوف متأله را مورد واکاوی قرار دهیم؟! امام خمینی ره عالم جامعی بود که فقه و فلسفه و اصول و کلام و حدیث و تفسیر و رجال و درایه و... سایر علوم حوزوی را با هم تحصیل نموده، از مجموعه این دانش‌ها شخصیتی کسب کرده بود که نهایتاً توانست اسلام و تشیع را در جهان امروز معرفی کند و معجونی از فرهنگ اسلامی را در قالب حکومت و جمهوری اسلامی به جهانیان عرضه نماید. آیا پس از ایشان در

حوزه‌های علمیه همان مشی ادامه پیدا کرده است؟! و آیا کتاب‌های ایشان در علوم مختلف اسلامی، متن درسی شده است؟ به نظر می‌رسد جواب، منفی است.

نکته ب: فقه ما کاربردی است و می‌تواند جهان و انسان امروز را مدیریت کند. ولی این نکته مطرح است که آیات فقهی و آیات الاحکام محدودند و مجموعاً قریب ۵۰۰ آیه شمرده شده‌اند. و نیز روایات فقهی ما در وسائل الشیعه حدوداً ۳۶ هزار حدیث‌اند. از سوی دیگر حوادث زندگی بشر و مسائل مستحدثه تا پایان زندگی بشر در این جهان، نهایی ندارند و هر روز پدیده جدیدی ظهور می‌کند که احتیاج به حکم فقهی دارد! حال بین این دو مطلب چگونه باید جمع کرد؟ از یک طرف آیات و روایات محدودند و از طرف دیگر، حوادث و مسائل فقهی بی‌نهایتند. پس راهی جز استفاده از عقل و سیره عقلا نداریم و اجتهاد مصطلح جز این نیست. مگر نه این است که عقل یکی از منابع چهارگانه فقه ما در کنار سه منبع کتاب و سنت و اجماع است؟ حال سؤال این است که بالاخره ظهور و بروز عقل در فقه و احکام فقهی چگونه و در کجاست؟ به نظر می‌رسد یکی از موارد و مصادیق بارز دخالت عقل در حیطة فقه، تعیین مصداق و موضوع برای احکام فقهی است؛ یعنی تنها عقل و عقلانیت است که می‌تواند فقه را توسعه دهد و احکام فقهی را بر موضوعات جدید تطبیق کند و محدودیت فقه را بشکند و اسلام را جاودانه کند و مدیریت فقه را در همیشه زندگی انسان، توجیه و تبیین نماید. توجه کنیم که حجیت عقل و عقلانیت، همگانی و برای همه انسان‌های روی کره زمین است، ولی حجیت نقل، تبعدی و برای گروه خاصی است. پس اگر می‌خواهیم با فقه، همه جهان را مدیریت کنیم، باید از عقل و عقلانیت در کنار نقل استفاده کنیم و نقلیات را با عقلیات، تبیین و تفسیر نماییم تا سخن ما پذیرش جهانی داشته باشد. نکته ج: «اعتدال در اجتهاد و استنباط» از مفاهیمی است که کمتر بدان توجه

می‌شود. برخی خیال می‌کنند که اعتدال فقط در حوزه اقتصاد و سیاست و... معنا دارد! در حالی که به نظر می‌رسد اعتدال از مفاهیمی است که امروزه در حوزه اجتهاد و استنباط هم معنا دارد و از قضا در این حوزه بسیار لازم و کاربردی است. یعنی گاه می‌بینیم که برخی در استنباطشان از آیات و روایات، دچار افراط و تفریط می‌شوند! مثلاً نویسنده‌ای از آیات مربوط به حضرت ابراهیم و ذبح اسماعیل، استنباط کرده بود که خداوند می‌تواند بدون دلیل و خودسرانه و بی‌منطق فرمان به کشتن انسان بی‌گناهی بدهد! آیا این استنباط اجتهادی، افراطی نیست؟ اگر عنصر عقل و عقلانیت را کنار بگذاریم و صرفاً به استناد ظواهر اجتهاد کنیم، قطعاً گرفتار افراط و تفریط می‌شویم و نهایتاً سراز منظومه‌های فکری‌ای همچون داعش و طالبان و... درمی‌آوریم. لذا ما خواندن فلسفه را در کنار فقه و اصول و علوم نقلی، ضروری می‌دانیم و توصیه می‌کنیم که طلاب و فضلا برای تلطیف و تعدیل ذهن علمی و فقهی خود حتماً فلسفه بخوانند و دنبال تحصیل جامعیت در علوم اسلامی باشند. یعنی همان راهی را بپیمایند که امام خمینی علیه السلام پیمود و سرانجام به یک منظومه فکری معتدل رسید. **والحمد لله**

قم - محسن غروی‌ان

زمستان ۹۳